

"Södermanlands lokala värden bevaras och stärks genom enat miljö- och klimatarbete."

Medverkande:

Kommunerna: Eskilstuna, Oxelösund, Flen (m talare), Nyköping, Katrineholm, Gnesta. Region Sörmland, Länsstyrelsen i Södermanland, Östsvenska Handelskammaren, Energikontoret Mälardalen, Agro Sörmland, Skogsstyrelsen.

Ej närvarande:

LRF, MDU, NVVF, BioDriv Öst samt kommunerna: Trosa, Strängnäs, Vingåker.

1. Inledning

Kort introduktion om hur det ser ut med solcellsparker i länet. Totalt i länet fanns det 5 909 solcellsanläggningar 2022, jämförs det med anläggningar från 2020, fanns då 2 848 solcellsanläggningar, ser vi att det har varit en stor uppgång de senaste åren. Av dessa är sju stora solcellsparker, med över 0,5 MW i effekt, det finns tre i Eskilstuna, två i Katrineholm, en i Strängnäs och 1 i Nyköping enligt data som finns i [Vindbrukskollen](#).

2. Solcellsparker och prioriteringar mellan samhällsintressen, Länsstyrelsen Södermanland

Länsstyrelsen Södermanland berättade om sin hantering av inkommande samrådsanmälningar gällande solcellsparker utifrån bland annat 12 kap 6 § i miljöbalken, samt hur kulturmiljöfrågor kan komma in i dessa ärenden.

Bakgrund kring hur det sett ut: Enstaka ärenden från 2015. Från 2022 mycket stor ökning. Ett 50-tal ärenden är hanterade och 15 på kö. Stor majoritet gäller jordbruksmark. Två vägar in: samråd (12:6) eller frivilligt tillstånd. Samråden i överlägsen majoritet. Har något enklare prövning och ger ett godkännande enligt de kända förutsättningarna idag. Frivillig tillståndsprövning enligt 9 kap i Miljöbalken. Prövas av Miljöprövningsdelegationen (MPD) i Uppsala. 2 ärenden hittills i Södermanland. Mer omfattande och formell process. Ger ett tillstånd med giltighetstid och givna förutsättningar.

12:6 samråd gällande solcellsanläggningar. Gäller oftast åkermark, i praktiken en monokultur utan egentliga naturvärden. Prövningsformen 12:6 passar inte jättebra. Blir i stället en avvägning av solenergi gentemot: Fornlämningar. Riksintressen (bla: friluftsliv, naturvård, kulturmiljövård, totalförsvaret) Brukningsvärd jordbruksmark. Jordbruksmarken har ett starkt skydd och matproduktionen får i regel företräde i Södermanland. Fram till slutet av 2022 jämförde vi matproduktionen och energiproduktionen, de flesta anläggningarna på åkermark godkändes. Efter vägledande domar från Mark och miljööverdomstolen november 22 säger vi i stället nej till nästan allt på åkermark. Det finns alltid en alternativ lokalisering som inte är jordbruksmark.

Sökanden ska genomföra en lokaliseringsutredning som ska visa att det inte finns alternativ till att ta brukningsvärd jordbruksmark i anspråk. Görs oftast efter att läget redan bestämts. Utgår från en (1) anslutningspunkt. Rättsläget kring omfattning oklart. Lst Sörmland bedömer att flera anslutningspunkter måste undersökas om ingen lämplig lokalisering hittas men möjliga anslutningspunkter är bara kända av nätägarna. Domarna från MÖD + Länsstyrelsens strikta hållning har lett till nytänk hos aktörer. Nya typer av anmäld mark: Sluttäckt deponi, flygplats, avverkad granåker (som dött) och misslyckad energiskogsplantering

Frågor:

Vad saknas för att LST ska ta så bra beslut som möjligt? Idag vet vi inte riktigt hur pass omfattande lokaliseringsbedömningen behöver vara. Tydligare vägledning om hur vi ska prioritera efterfrågas.

Solplaner, inkluderas det något sånt i bedömningarna? Kan eventuellt ge stöd men räcker inte helt. Där tar man även in kapacitetsfrågor. Bökiigt att det bara får info om en anslutningspunkt.

Det finns en efterfrågan i att samarbete mer med kommunerna kring de här frågorna ex. gällande vad de tar upp i sina ÖP.

Skogsfrågor hur hanteras de? Finns ärenden som berör och finns då dialog med Skogsstyrelsen där det är relevant. Men då kan också naturvärden koma in och då behövs utredning, generellt att det inte finns fokus att etablera i skogsområden.

Kulturmiljö:

I Södermanland har 58 områden utpekats som riksintresse för kulturmiljövården.

Om solcellsutbyggnad berör kända eller okända fornlämningar gäller kulturmiljölagen (KML). Alla fornlämningar är skyddade genom KML, även ännu okända fornlämningar som man tex hittar vid markarbeten – ska omedelbart anmälas.

Fornlämningar, ska vara äldre än 1850. Runt om finns ett ”skyddsområde”. I god tid samråda med LST för att se om det finns fornlämningar, eller använda Fornsök. För vissa områden behövs då göras en arkeologisk utredning. Fornlämningar är ett allmänintresse, vilket har betydelse för prövningen som i första hand betraktas som ett enskilt, men även har betydelse för det allmänna. Kan orsaka förbjuden påtaglig skada på riksintresset.

Exempel från Strängnäs, Selaön: finns mycket kulturmiljö där, två riksintressen. Kulturmiljölagen, samråd kring det, allmänintresse att fornlämningar ska vara tillgängliga. En utredning behövdes för 70 av de 100 hektar som ansökan berörde. Utredningen visade på två nya fornlämningar. Fick tillstånd men med vissa villkor, tex. solceller på visst avstånd från fornlämningar samt att inte sätta stängsel kring fornlämningar så att de är möjliga att besöka. Fick då tillstånd enligt kulturmiljölagen.

Hur lång tid tar det att få tillstånd till solpark? För det här exemplet så tror jag att det påbörjades 2021 och 2023 fick de KML-tillstånd. Tidsutdräkten beror bl.a. på behov av kompletteringar.

Länsstyrelsen har lämnat tillstånd till solparker inom riksintresseområden. Motiveringen har varit att inga riksintressanta värden berörs, eller trots att skada på kulturmiljön kan konstateras bedömer Länsstyrelsen att skadan inte är påtaglig.

Exempel på skäl till att Länsstyrelsen förbjuder solcellspark till del / eller i sin helhet. Solcellsanläggningen kommer att innebära förbjuden, påtaglig skada genom att 1. försvåra möjligheten att uppleva en storskaligt öppen odlingsmark och dess kontrasterande omgivning av skogsklädda höjder som bidrar till en rumskänsla i området. 2. skada viktiga visuella samband och utgöra en barriär i landskapsrummet. 3. byggnation av solcellspark är att likställa med igenplantering. 4. skada samband och siktlinjer mellan bebyggelseenheter, fornlämningar, åker-, ängs- och hagmarker. 5. området kommer att fragmenteras. 6. minska tillgängligheten till den riksintressanta kulturmiljön, och barriärer skapas. 7. innebära framtida kumulativa effekter genom att bana vägen för ytterligare exploatering och förändrad markanvändning.

3. Solcellsparker och exempel från Skåne län, Länsstyrelsen i Skåne län

I Skåne har intresset för att anlägga solcellsparker på jordbruksmark varit stort. Länsstyrelsen i Skåne län har tagit fram rapporten [Solmarken](#) i vilken man valt att fokusera på andra potentiella markområden för etablering av solcellsparker. I rapporten tas hinder, möjligheter, potential och förutsättningar för några utvalda markområden upp.

Varför är det så få byggda solcellsparker? Relativt ny företeelse – regelverk och praxis otydligt ”vi lägger rälsen medan tåget kör” Ytkrävande – kan ha stor påverkan på landskapsbild, kulturmiljövärden, växt- och djurliv och rekreation/Allemansrätt – mycket viktigt hitta lämpliga platser och att hänsyn tas (utformning) Ok från Länsstyrelsen – kan

vara svårt med elnätsanslutning. Många på jordbruksmark. Om brukningsvärd jordbruksmark tas i anspråk motverkas det väsentliga samhällsintresset mer livsmedelsproduktion (särskilt större anläggningar) Livsmedelsproduktion i Skåne - angeläget i nationellt perspektiv. Lagstiftning skyddar brukningsvärd jordbruksmark (3:4 MB) – en otydlig tolkning och praxis – mycket avgörs i domstol, långa rättsprocesser. Finns några vägledande domar som följs vid dessa ärenden.

Andra möjlig plaster som rapporten Solmarken tar upp för att anlägga solcellsparker: deponier, industrimark, skogsmark, vägkanter och järnvägar, flygfält. I rapporten går det att läsa mer om de analyser de gjort för respektive område.

Länsstyrelsen Skåne län kommer inom kort att ta ett inriktningsbeslut på ledningsnivå för att öppna upp mer för att kunna anlägga solceller på jordbruksmark. Då de ser att annan alternativ mark inte täcker behovet av fossilfri energiproduktion. Ex. på när länsstyrelsen kan komma att göra bedömning att jordbruksmark får användas är på sådan mark som är lågproduktiv, men att det fortsatt kommer vara en bedömning per enskilt fall.

Frågor:

Exempel på kombination med odling? Finns men måste igenom prövningen kring tillstånd på jordbruksmark. Mer exempel och forskning behövs.

Hur ser branschen på det, med de här otydliga/krångliga reglerna? Finns en stor frustration, vilken prövning som ska göras 12:6 men kanske inte lika bra som tillståndsprövning egentligen. LST Skåne försöker att ligga på för att få svar från myndigheter för att få bättre riktlinjer, tror att det är på gång.

4. Solcellspark på kommunens mark, exempel från Flens kommun

Under 2022 fick kommunen ett uppdrag om att ta fram ett konkret förslag på plats för etablering av en solpark på kommunens mark. Lars berättar om uppdraget, hur det gjort analysen, resonerat samt vilka svårigheter de stött på.

Lars berättade hur de tänkt utifrån de olika markområdena. Landade i två förslag. Analysen visar att det inte alltid är så lätt det finns många intressen som spelar in. Finns en intressent som har en ansökan inne hos vattenfall nu. Men många frågor kvar att svara på.

Frågor:

Hur gick processen till att hitta intressent? Lades ut på hemsidan. Lokalt företag som är involverade.

5. Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö (ÅFM), Länsstyrelsen i Södermanland

Den första årliga uppföljningen av ÅFM har genomförts. Uppföljningen visar att 25 åtgärder har kommit i gång på något vis, enligt genomförandegradsskalan Ej påbörjad, Påbörjad, Genomförd till hälften eller Genomförd i huvudsak. Av dem är en Genomförd i huvudsak. 14 åtgärder är inte påbörjade. Hela uppföljningen finns att titta på i webbverktyget Åtgärdswebben: <http://www.atgardswebben.se/> Följ instruktionerna på första sidan om hur uppföljningen söks fram.

Revidering av åtgärdsprogrammet: bestämdes när programmet togs fram att det skulle ske nu under 2024. Känns tätt inpå och att vi precis kommit i gång med arbetet. Men ser att det behövs, behöver få en ordentlig översyn av åtgärderna och särskilt de som inte kommit i gång alls.

Planerna är att under våren ha mer dialog med de huvudansvariga som får svara på ett antal frågor. Även en analys över om det är något problemområde som inte hanteras inom ÅFM idag där det är av vikt att samverka i länet, det betyder att det kan komma att läggas till nya åtgärder.

Arbetet som sker förankras under vår och höst både med MKR och handläggare i dessa organisationer.

Problematik som redan visat sig:

- Förutsättningar förändras snabbt på några år, behöver fånga upp problem som uppstått för att på bästa sätt möjliggöra fortsatt med ÅFM arbetet.
- Mycket omsättning av tjänstepersoner, svårt att få åtgärderna att flyta på bra.
- Åtgärdsplaner har inte tagits fram för majoriteten av åtgärderna. Viktigt stöd för att gemensamt sätta mål och aktiviteter för arbetet.
- Förankring i de olika organisationerna sett olika ut.
- Medverkande i åtgärderna ej möjligt utifrån hur det såg ut när beslut togs 2022. → Avsägande om medverkan bra rutiner för hur det hanteras på bästa sätt behövs.

Kommentar: Work-shop också med rådet som styrgrupp för ÅFM. Kanske har vi fel ambitionsnivå. Bra att diskutera i styrgruppen om vad vi vill med åtgärdsprogrammet.

6. Revidering av klimat- och energistrategin, Länsstyrelsen Södermanland

Nytt uppdrag i år, i Regleringsbrevet 3A.1

1. utifrån de nya energipolitiska målen, senast den 30 juni 2025, revidera de regionala energi- och klimatstrategierna.

2. påbörja arbetet med framtagande av regionala handlingsplaner för elektrifiering som ska vara klara senast den 31 mars 2026.

3. erbjuda stöd till och främja samverkan mellan kommuner och andra lokala och regionala aktörer i arbetet med energiplanering och klimatåtgärder.

Strategin beskriver förutsättningar och möjligheter regionalt samt inom vilka områden åtgärder behövs. Fem fokusområden finns och den beslutades under våren 2021. Tidplan framöver är att starta upp arbetet under våren, under hösten mycket dialog och skrivande och under våren 2025 beslutsprocess/remiss. Ska vara redovisad juni 2025. Parallellt med detta kommer också arbete handlingsplan för elektrifiering ske, men först redovisning i mars 2026.

Enligt regleringsbrevet ska strategin revideras utifrån de nya energipolitiska målen. Nuvarande strategi är bredare. Dialog Länsstyrelsen – Region Sörmland, gemensam projektgrupp.

Frågor:

Hur ser det ut i andra län? Finns mycket samverkan, men varje län bestämmer själva hur de gör och utformar sin strategi.

7. Aktuellt från alla

Energikontoret: Många projekt rullar på bra. Har just nu mycket fokus på energiplanering hos kommunerna (ägarna). Energimyndigheten har kommit med utlysning 80 miljoner per år i tre år, ska vara kopplat till energiplanering, grön omställning och ökad försörjningstrygghet. Försöker göra intressentanalys, om vilka som ska vara med. Stora projekt kommunövergripande tycks efterfrågas. Håller ihop arbetet i olika län.

Söker för nya projekt om tredjeparts finansiering, visualisering för mobilitet bland annat.

Nyköping: på gång med klimatsamverkan med näringslivet, tittat på Uppsala som exempel om vad det gjorts. Klimatsamverkan Nyköping. SME företag. Lanseringsmöten i förra veckan. Fyra work-shops framöver.

Klimatveckan: avser att göra den på egen hand i höst, hör av er om ni vill göra något publikt. Visa för medborgarna att arbetats med klimat-frågorna.

Skogsstyrelsen. Granbarkborren, gick ner förra året. Hårt drabbade i Sörmland, stora arealer med angripna träd står kvar är en stor utmaning för markägare. Har just nu

ekonomisk press, vilket bland annat leder till att det är svårt att samverka, ex inom ÅFM. Mycket i media kring EU-kommissionen och skogsfrågor. Tillsyns över stora nya områden, blir ett stort uppdrag.

Region Sörmland. ÅFM BK 1 Samverka i energiomställningen inkluderar främst nätägare just nu, finns en plattform för att prata om dessa frågor (energifrågor) men saknar aktörer som deltar idag, främst kommuner som saknas. Men har en bra dialog. ÅFM BK 6 Metoder och verktyg för klimatmålen i planprocessen, det vill anställa en industridoktorand som kan titta mer på det området. Åtgärden handlar om hur klimatmålen kan komma bättre in i samhällsplaneringen.

Territoriell strategi, ska skickas in 8 april till Tillväxtverket. Blir den godkänd kommer det finnas pengar att ansöka om för alla som innefattas i det geografiska området. Kan leda till bra finansiering för projekt. ERUF-projekt.

Agro Sörmland: AgroÖst, tillsammans med LiU och har Vreta Kluster beviljats medel från ERUF till ett projekt kring Smarta, förnyelsebara energilösningar för landsbygdsföretag. Annat ERUF-projekt om ökad resiliens för vattenförvaltningen. Vill där samverka mycket med kommuner. Projektet ska vara genomfört i slutet av 2025. Mera Vall är ett projekt som utvärderar en affärsmodell som kan bidra till ökad vallandel i slättlandskapet genom att bidra till ökad kolinlagring och biodiversitet. Är processledare för regionala skogsprogrammet, finns program på deras hemsida. Fältbesök planerade framöver.

Östsvenska handelskammaren: EU-val framöver har mycket dialog med skogsbolag och politiken. Miljötillståndsutredningen som ska slutrapporteras i december. Samarbetat med företag och LST Västmanland kring deras remissyttrande, de tar in mycket synpunkter lokalt i denna process.

Oxelösund: Omorganisationer på gång, de har ingen heltidsstrategi i kommunen idag, men det efterfrågas. Förhoppningsvis att det blir någon som arbetar med det på heltid framöver. Fått två LONA- projekt beviljade. Våtmark i skog och att deras naturvårdsplan ska uppdateras för hela kommunen, inkl. kust. Deltar i många ÅFM-åtgärder.

Länsstyrelsen Naturmiljöavdelningen: Naturfrågor, också under stor press som likt Skogsstyrelsen. Men fortsatt ganska lik personalstyrka. Svårare att bilda och sköta naturreservat, finns inte resurser på samma vis idag. Granbarkborren, medför också risker med angripna träd försöker avlägsna farliga träd. 12:6 samråd mycket ärenden- ska förstärka personal som ska arbeta med det. Strandskydd ny remiss. Besparingar drabbar också LONA- stängs nu. Inga nya projekt tas in. Sökt finansiering utifrån, ex LIFE. Restaureringslagen som gått igenom på EU-nivå ska bli intressant se närmare om vad det kommer innebära.

Katrineholm: strategi för klimat arbetar med barnperspektivet. Baltic Sea City Accelerator, stor konferens i april som kommunen samordnar. PFAS-frågor som hanteras, våtmark- nya ärenden.

Eskilstuna: Många projekt på gång: Energigemenskaper, gör en pilot med en bostadsförening. Doktorand inom BK 6, glad att den kommer in. Logisticprojet ska tänka hållbarhet genomgående. Energilager på gång. Arbetet kring samarbete med näringslivet har betytt mycket, stor anledning till att Volvo nu väljer att lägga sitt kontor i E-tuna.

Gnesta: Pågår en hel del arbete kring planer bland annat Energiplan. Landsbygdsutveckling, lokal matproduktion. PFAS läckage för en månad sedan, deponier på gång för att omhänderta det.

Flen: Med i ett antal ÅFM åtgärder- åtgärden med våtmarker kommer vi väldigt bra framåt med. Arbetar också med klimatanpassning i planarbetet.

Länsstyrelsen Miljöavdelningen. Märker skillnad på prioriteringarna men påverkas inte av neddragningar i nuläget, utan mer nya inriktningar ex beredskap och dricksvatten.

8. Nästa möte:

Diskussion kring tema/upplägg.

BioDriv Öst förslag på punkter.

- Vätgas. Har nyligen gjort en kartläggning om vätgas i Strängnäs kommun som kan vara intressant att höra mer om. Vätgasutvecklingsprojekt i Uppsala kopplat till befintlig biogasproduktion, kan också vara intressant och relevant även för produktionsanläggningar i Sörmland.

- Industrier. Projektet Grönt Näringsliv med industrins omställning.

- Laddning i landsbygd. Vi har precis avslutat ett projekt som handlar om hur offentliga och lokala aktörer kan samverka för att få till en utbyggnad av laddinfrastruktur i glesbygd.

Sedan tidigare också förslag på Fältresa kring våtmarker. Dagvattenhantering och kompetensutveckling via SMHI.

Inga kommentarer på ovanstående punkter.

Nyköping. Intressant att höra mer om klimatneutralitet, koldioxidbudget, stegen att arbete med att de också får effekt. Kanske andra kommuner kan informera vad det gör. Hur jobbar vi mot målen? Exempel från Enköping. Eskilstuna- fler förslag på projekt, kan titta på det.

Energikontoret. Ta med energi- och klimatstrategin på nästa möte- lite mer som en workshop. Katrineholm. Koppla det också till hur och vad som görs på de olika nivåerna- länsstyrelse, region och kommun. Strategin, saknar koppling till hur det ska användas.

Övrigt:

AgroSörmland. Ta gärna med er hem att sätta stängels runt avfallsanläggningar. Viktig insats för att minska risken för Svinpest.

9. Sammanfattning och avslutning av mötet

Mycket som händer i länet och jättevärdefullt att höra vad som är på gång hos alla. Nästa möte den 23 maj.